

INNOVATIONS AND “CASE STUDY” TECHNOLOGY IN TEACHING “DRAWING”

Usmanov Botir Allaberdiyevich¹

¹ Teacher of Gulistan State University

<https://doi.org/10.5281/zenodo.4700803>

ARTICLE INFO

Received: 13th April 2021

Accepted: 17th April 2021

Online: 19th April 2021

KEY WORDS

Innovation, case studies,
design, technology,
practice, pedagogy,
method.

ABSTRACT

This article is devoted to the effectiveness of an innovative approach in the changing field of innovative technologies, technology of case studies, the development of these innovations by the pedagogical community and their effective use in practice on a scientific basis.

“CHIZMATASVIR” FANINI O’QITISHDAGI INNOVATSIYALAR VA “KEYS-STADI” TEXNOLOGIYASI

Usmanov Botir Allaberdiyevich¹

¹ Guliston davlat universiteti o’qituvchisi

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 13-aprel 2021

Ma’qullandi: 17-aprel 2021

Chop etildi: 19-aprel 2021

KALIT SO’ZLAR

Innovatsiya, keys-stadi,
chizmatasvir,
texnologiya, amaliyot,
pedagogika, metod.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola, innovatsion texnologiya, “keys-stadi” texnologiyasi, bu yangiliklarning pedagogik hamjamiyat tomonidan o’zlashtirilishi va ulardan ilmiy asosda amaliyotda samarali foydalanishning o’zgarib boruvchi sohada innovatsion yondashuvning samarasi haqidadir.

Keng ko’lamli islohotlarning muhim bo’g’ini – innovatsiyalar ham bugun har bir sohada bo’lgani kabi ta’lim tizimida ham o’zining afzalliklarini namoyish qilmoqda. Hozirgi vaqtda «innovatsiya» tushunchasi juda keng qo’llanilmoqda. Innovatsiya so’zi inglizcha so’z bo’lib, yangilik, yangilik kiritish degan ma’noni bildiradi, ya’ni tizim ichki

tuzilishini o’zgartirish, deb ta’riflanadi. Innovatsiya amaliyot va nazariyaning muhim qismi bo’lib, ijtimoiy-madaniy ob’ekt sifatlarini yaxshilashga yo’naltirilgan ijtimoiy sub’ektlarning harakat tizimidir.

Innovatsiyalar dolzarb, muhim ahamiyatga ega bo’lib, bir tizimda shakllangan yangicha yondashuvlardir. Ular tashabbuslar

va yangiliklar asosida tug'ilib, ta'lim mazmunini rivojlantirish uchun istiqbolli bo'ladi. Shuningdek, umuman ta'lim tizimi rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Innovatsiya – ma'lum bir faoliyat maydonidagi yoki ishlab chiqarishdagi texnologiya, shakl va metodlar, muammoni echish uchun yangicha yondashuv yoki yangi texnologik jarayonni qo'llash, oldingidan ancha muvaffaqiyatga erishishiga olib kelishi ma'lum bo'lgan oxirgi natijadir.

Bugun ta'lim tizimidagi innovatsiyalarni quyidagicha tasniflash mumkin:

- faoliyat yo'nalishiga qarab (pedagogik jarayondagi, boshqaruvdagi);
- kiritilgan o'zgarishlarning tavsifiga ko'ra (lokal, modulli, tizimli);
- kelib chiqish manbaiga ko'ra (shu jamoa uchun ichki yoki tashqaridan olingan).

Ta'lim tizimidagi har qanday yangilik innovatsiya bo'la olmaydi. Shu sababli «novatsiya» va «innovatsiya» tushunchalari o'rtasidagi asosiy farqlarni ko'rsatib o'tish zarur. Buning uchun islohot faoliyatining aniq shakli, mazmuni va ko'lam asos bo'lib xizmat qiladi. Agar faoliyat qisqa muddatli bo'lsa va yaxlit tizim xususiyatiga ega bo'lmasa, o'z oldiga muayyan tizimdagi faqat ba'zi elementlarini o'zgartirishni vazifa qilib qo'ygan bo'lsa, u holda biz novatsiya xususida fikr yuritayotgan bo'lamiz. Agar faoliyat ma'lum kontseptual yondashuv asosida amalga oshirilayotgan bo'lsa va uning natijasi o'sha tizim rivojlanishiga yoki uning printsiplial o'zgarishiga olib kelsa innovatsiya degan tushuncha shakllanadi.

Har ikkala tushuncha mezonlari quyidagicha: innovatsiya mavjud nazariya doirasida amalga oshiriladi, ko'lam va vaqt bo'yicha chegaralanadi, metodlar yangilanadi va natijasi avvalgi tizimni takomillashtiradi. Innovatsiya esa tizimli, yaxshi va davomli bo'ladi, ma'lum amaliyotda yangi faoliyat

tizimini loyihalaydi, amaliyot sub'ektlari pozitsiyalarini to'la yangilaydi. Bunda faoliyatning yo'nalishlari ochiladi, zamonaviy texnologiyalar yaratiladi, faoliyatning yangi sifat samaralariga erishiladi, natijada amaliyotning o'zi ham yangilanadi.

Innovatsiyaning amaliyotga kiritilishi innovatsion jarayonlarda amalga oshiriladi. Innovatsion jarayon deb – innovatsion o'zgarishlarga tayyorgarlik ko'rish va uni amalga oshirish jarayoniga aytiladi. Innovatsion jarayon – bu pedagogik yangiliklar, bu yangiliklarning pedagogik hamjamiyat tomonidan o'zlashtirilishi va ulardan ilmiy asosda amaliyotda samarali foydalanishning o'zgarib boruvchi yaxlitligidir.

Ta'lim jarayonidagi innovatsion o'zgarishlar, tizimga har qanday yangilikning kiritilishi bevosita o'qituvchi faoliyatini yangilash va o'zgartirish orqali amalga oshirilishi ham atroflicha o'rganilgan. Innovatsion faoliyat – bu uzluksiz ravishda yangiliklar asosida ishlash bo'lib, u uzoq vaqt davomida shakllanadi va takomillashib boradi. Innovatsion faoliyat – yangi ijtimoiy talablar bilan an'anaviy me'yorlarning mos kelmasligi yoxud amaliyotning yangi shakllanayotgan me'yorining yuzaga kelgan me'yor bilan to'qnashuvchi natijasida vujudga kelgan qator muammolarni yechishga qaratiladi. Innovatsiyalar doimiy ravishda pedagogik faoliyatga yangiliklar olib kirish orqali ta'lim rivojiga hissa qo'shadi, pedagogik faoliyatga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Bugungi kunda davlatimiz ta'lim sohasiga katta e'tibor bermoqda. Kelajagi buyuk davlat uchun komil insonlar kerakligi va zarurati bir necha bor ta'kidlanmokda. Yosh avlodni komil inson qilib voyaga etkazish, ko'p jihatdan o'qituvchi shaxsi, uning salohiyatiga bog'liq kadrlar tayyorlash milliy dasturining asosiy maqsadi ham har tomonlama etuk, yuksak malakali kadrlar,

jumladan pedagog qadrlar tayyorlashga erishishdir.

O'qitishga texnologik yondashish, ya'ni o'quv jarayonini ishlab chiqarish jarayoni kabi takrorlanuvchan tavsifga ega bo'lishini ta'minlashga oid dastlabki izlanishlar asrimizning 50-yillarida amerikalik pedagog olimlar tomonidan olib borilgan. Xususan, "o'qitish texnologiyasi" iborasi ham, birinchi marta amerikalik olim B. Skinner tomonidan ishlatilgan. U o'qitish texnologiyasi – psixologiya fani yutuqlarini amaliyotda qo'llashdan iborat deb ta'riflagan. Pedagogik aloqalar va texnologiyalar assotsiatsiyasi matnlar qo'mitasi professori Golbrayt esa, pedagogik texnologiya tushunchasiga quyidagicha ta'rif beradi: "O'qitish texnologiyasi – ilmiy va boshqa bilimlarni amaliy masalalarni hal etishda sistemali ravishda qo'llashdan iborat". Albatta, bu ta'rifni ham mutlaqo to'g'ri deb bo'lmaydi, chunki jahon pedagogikasida pedagogik texnologiya tushunchasining ko'plab ta'rif mavjudligi ham ma'lum. Bular orasida YUNESKO tomonidan berilgan quyidagi ta'rif pedagogik texnologiyaning tub mohiyati va uning barcha jihatlarini ochib beradi:

"Pedagogik texnologiya- ta'lim shakllarini maqbullashtirish uchun inson va texnika resurslarini hamda ularni o'zaro ta'sirini e'tiborga olgan holda o'qitish va bilimlarni o'zlashtirish jarayonini yaratish, qo'llash va aniqlashning sistemali metodidir.

"Keys-stadi" (ingliz tilida **"case"** – chemodan, metod, **"studi"** – muammoli vaziyat; vaziyatli tahlil yoki muammoli vaziyatlarni tahlil qilish) texnologiyasi o'quvchi(talaba)larda aniq, real yoki sun'iy yaratilgan muammoli vaziyatni tahlil qilish orqali eng maqbul variantlarini topish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. U o'quvchi (talaba)larni har qanday mazmunga ega vaziyatni o'rganish va tahlil qilishga o'rgatadi.

Texnologiyaning negizida muayyan muammoli vaziyatni hal qilish jarayonining umumiy mohiyatini aks ettiruvchi elementlar yotadi. Bular quyidagilardir: ta'lim shakllari, ta'lim metodlari, ta'lim vositalari, ta'lim jarayonini boshqarish usul va vositalari, muammoni hal qilish yuzasidan olib borilayotgan ilmiy izlanishning usul va vositalari, axborotlarni to'plash, ularni o'rganish usul va vositalari, ilmiy tahlilning usul va vositalari, o'qituvchi va o'quvchi (talaba) o'rtasidagi ta'limiy aloqaning usul va vositalari, o'quv natijalari.

"Keys-stadi" metodi dastlab AQShning Garvard biznes maktabida, 1924 yilda qo'llanilgan. Hozirda ushbu metod xorijiy mamlakatlarda iqtisodiyot va biznes yo'nalishlarida keng qo'llaniladi. Rossiyada esa u o'tgan asrning 80-yillarida dastlab MDUda, keyinchalik esa boshqa ta'lim muassasalarida ham faol qo'llanila boshlandi. O'zbekistonda "Keys-stadi" metodi ta'lim jarayoniga mustaqillik yillaridagina tatbiq etildi.

Metod talabalarda predmetni o'zlashtirishga bo'lgan qiziqishni, amaliy ko'nikmalarni, vaziyatni tahlil qilish va to'g'ri qaror qabul qilishga nisbatan ijodiy yondashish malakalarini rivojlantiradi, turli muammoli vaziyatlar va ularni hal qilish asosida ular tomonidan bilimlarning faol o'zlashtirilishi uchun imkoniyat yaratadi.

"Keys-stadi" yordamida talabalar quyidagi ko'nikma, malakalarga ega bo'ladi:

1. Tahliliy ko'nikmalar (ma'lumotlarni axborotlardan ajrata olish, ularni turkumlashtirish, ma'lumotlarni zarur va nozarurga ajratish, tahlil qilish, taqdim etish; buning uchun shaxs aniq, mantiqiy fikrlay olishi kerak).

2. Amaliy ko'nikmalar (muammoning murakkabligidan kelib chiqib, real vaziyatni tahlil qila olish, eng muhim nazariya, metod va tamoyillarni qo'llay bilish).

3. Ijodiy ko'nikmalar (bunda mantiqiylik asosida vaziyat (muammo)ni echish muhim emas, balki ijodiy yondashuv asosida muammoning bir necha echimlarini topish va ularni tahlil qilish talab etiladi).

4. Muloqot ko'nikmalari (unga ko'ra talaba bahs-munozara olib borish, o'z nuqtai nazarini himoya qilish, qaroriga boshqalarni ishonitirish, juda qisqa va ishonarli hisobotni tayyorlash ko'nikmalarini o'zlashtira bilishi zarur).

5. Ijtimoiy ko'nikmalar (qarorni muhokama qilish jarayonida talabalar boshqalarning xatti-harakatini tahlil qilish, boshqalarni tinglay bilish, bahsda o'zgalarning fikrlarini qo'llab-quvvatlash, ilgari surilgan fikrga qarama-qarshi fikrni bildirish olish va o'zini boshqara olishi lozim).

6. O'z-o'zini tahlil qilish (bahs-munozara jarayonida o'zini tuta bilishi, boshqalarga namuna bo'lishi muhim).

Chizmatasvir fanini o'qitishda ham yuqoridagi texnologiyalardan samarali foydalanib, talabalarda ijodiy ko'nikmalarga erishish mumkin. Masalan: mahobatli kompozitsiyalarni katta formatdagi yuzaga tushirishda proektordan foydalanish qulaylik yaratadi. Tanlangan rasm kerakli yuzaga yo'naltiriladi va qalam, ko'mir hamda boshqa yumshoq ashyolardan foydalanib, tasvir tushiriladi. Bu usulning qulayligi shundaki, ko'p vaqt talab qiladigan masshtab masalasi qisqa vaqt ichida hal qilishga erishiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xudayberganov R.A. Rangshunoslik asoslari. – T.: G'.G'ulom nashriyoti. 2006.
2. Bulatov S. Tasviriy va amaliy san'at asarlarini falsafiy-psixologik tahlili.-T., 2010
3. Taviriy san'at amaliyotida pedagoglarni tayyorlash-T, 2006